

P E D E M O N T I V M.

Pedemontium civitas.
Episcopus.
136.

nime necessarium longe à domo quærere: nulla tamen Italia pars est, ubi pagi & arces magis frequentes sint aut grandiores. Denique habitatoribus adeo frequens est, ut nobilis quidam Pedemontanus, non inepte alteri cuiquam quærenti, quid esset Pedemontium? respondisse videatur, esse civitatem quæ trecenta milliaria ambitu complectatur. Octo habet Episcopatus, Vercellensem, Astensem, Eporediæ, quæ hodie Iurea, Augustanum, hodie *Aosta*, Taurinensem, Montis regalis, sive Mondoviensem, Fossanensem, Salutarum: quorum Asta, Eporedia, Augusta, & Taurinum, coloniæ fuerunt Romanæ: præter quas etiam Pollentia ibidem fuit, haud procul à Cherasco, ubi Alaricus Wisigothorum Rex Stiliconis exercitum fudit, & Pollentia exhausta, ad Romam diripiendam contendit. Asta quidem & Vercellæ tum murorum ambitu, tum ædificiorum magnificentia, tum agrorum bonitate facile cæteris præstant; maxime autem Asta, quæ & numero & amplitudine palatiorum facile cum splendidissimis Lombardiæ urbibus potest contendere. Ager quoque illius, omnibus riguis, lucis opacus, amœnis collibus editus, rursusque in spaciosos campos declivis, & omnis generis annonæ & præsertim mellis fecundissimus, haud dubie excellit. Fuit aliquando hæc civitas adeo potens, ut bellum longo tempore feliciter gesserit cum Marchionibus Montisferrati & illorum confœderatis. *Augusta Prætoria.* ab Augusto Cæsare condita, hodie *Aosta*, jacet sub Grajis & Penninis Alpibus, quæ hodie S. Bernardi mons major & minor dicuntur; per majorem in Valesiam transitur, per minorem in Tarantasiæ. Hæc urbs caput est vallis, aquæ ab ipsa nomen sortitur. Multæ hic antiquitates hodieque visuntur. Vallis autem duorum dierum iter in longitudinem patet: ad lævam tota frumentis confita, ad dextram vinetis exulta, quæ optima vina producant; inter quæ facile excellit Calognense: plena habitationibus & viculis, ut pene una civitas videatur; à natura adeo munita, tum propter aditus, & viarum angustias, tum propter habitatorum vigilantiam, ut Galli, cum vicina omnia tenerent, nunquam ausi fuerint (inquit Boterus) hanc vallem aggredi. Metalla hic sunt auri & argenti satis absoluti. *Turinum.* totius Pedemontii metropolis est, Ptolemæo Augusta Taurinorum, uti & Tacito. Plinius de ea: *Augusta Taurinorum* antiqua stirps Ligurum. Vulgo *Turino*. Famossissima hodie urbs, tum propter Academiam, tum propter Senatum, denique Ducis aulam. Vastior olim fuit, sed Galli de amplitudine minus solliciti fuere, ut munitiorem facerent. Conditam quidem ab Eridano volunt, qui ad maris Ligustici oram ex Ægypto cum magno comitatu delatus filium Geninum cis Alpes reliquerit, ipse trans montes profectus urbem hanc ædificaverit, Eridanum

à se dixerit, & post tempus aliquod hinc decedens Liguri filio tradiderit incolendam. Alii Lamisonem unum ex Noe nepotibus auctorem loci asserunt, qui tractum inter Padum & Ticinum amnes universum ejectis habitatoribus tenuerit, & à se Lamisonem appellaverit, qua voce gentis lingua *Taurus* significabatur; unde postea Taurini nomen profectum. Stephanus Grammaticus Taurinum à *Tauro*, Massiliensium, cujus gentis colonia sit, insigni dictum autor est. Iacet ad montium radices, forma quadrata, cum portis quatuor, situ valde opportuno ad res Italicas, haud procul à Pado, ubi is navigari incipit; unde & Romani coloniam huc deduxerant, & Lombardi sedem unius ex quatuor Ducibus constituerant. Nobilitate civium maxime clara est; splendidis etiam ædificiis ornata, inter quæ summum templum. Agro est præbono & fertili, mirifice rebus omnibus ad usum vitæ necessariis abundante, maxime versus Orientem & Austrum, cum vallibus ferri copia fecundis. Taurino potitum Hannibalem memorat Livius. Id Ducum Longobardorum sedem fuisse Paulus Diaconus, Blondus, Sabellicusque perhibent. His usque ad captum bello à Carolo Magno Desiderium Regem, paruit: dein in Italiæ Regum, Imperatorum, Montisferrati Marchionum, & Sabaudia Regulorum ditio fuit usque. Postea subegit Franciscus I Francorum Rex, variisque belli incommodis jactata, tandem ad Sabaudia Duces rediit. Inclyta est Maximi Episcopi sanctitate & doctrina. Arcem habet pentagonam, ab Emanuele Philiberto Sabaudia Duce conditam. Dux Carolus Emanuel, Ducis hujus avus, vivario illam decoravit, quod quinque aut sex milliaria ambit, longe amœnissimo situ, cincto undique à Pado, Duria & Sturia; pleno nemoribus, lacubus, fontibus, & omni genere ferarum, quas Dux undique huc conduxit ad filiorum suorum exercitium & oblectamentum. Vix quarta milliariis parte ad ripas Padi, mons se extollit, qui propter incredibile sinuum varietatem, (nam hic se attollit, illic declinat, hac se exerit, illac se recipit; ubi aquæ scaturiunt, utique optimos fructus fert, & præsertim vinum,) aureus appellari meretur, uti vulgo *Monte d'oro* dicitur. Tanta ibi villarum & prædiorum viridiorumque copia, ut alterum Taurinum esse videatur. *Mondovi.* (quam sub Conrado Imperatore ædificatam volunt) eminenti colli insidet, suburbanis hac illac diductis; majora autem ad radicem collis jacent super fluvium Ellam, qui duobus hinc milliariis in Tanarum influit: populosissima est omnium Pedemontii urbium. Agrum habet amplissimum, vini, qua in colles assurgit; frumenti, qua in planitiem sternitur, ferax: in clivis castanearum maxima est copia. Oppidani breves & concisi sunt sermone, elati animo, manu prompti, nobilitatis ambitiosi. Superant inter

Mons arvensis.

Mondovi.